

Sisäilmastoseminaari 5.3.2008
Dipoli, Espoo

Avauspuheenvuoro
Apulaiskaupunginjohtaja Pekka Sauri
Helsinki

Sisäilmaan ja rakennusten kosteusvaurioihin liittyvät ongelmat eivät ole mikään uusi asia. Jo Raamatussa kuvataan kosteus- ja homevauriot varsin tarkasti ja annetaan ohjeet vaurioiden korjaamiseksi. Robert Tigerstedtin Kuvallisessa terveydenhoito-opissa vuodelta 1893 annetaan mm. seuraava neuvo: "Asuntojemme alla olevan maan vesiperäisyyden suhde on nimittäin niin tärkeäarvoinen seikka, että tuskin on olemassa tähdellisempää ohjesääntöä sille, joka etsii itselleen terveellistä asuntoa, kuin alhaisten ja vetisten paikkain välttäminen". Ensimmäisessä rakennuskalenterissa vuodelta 1901 annetaan runsaasti ohjeita asuntojen suunnittelusta ja mm. kosteusvaurion toteamisesta. Helsingissä terveyslautakunnan vuoden 1903 työohjelmaan kuului koulujen sisäilman hiilidioksidipitoisuuden mittaaminen kaksi kertaa lukukaudessa. Tässä vain muutama esimerkki, luettelo voisi jatkaa pitkäänkin.

Tiedotusvälineissä on jälleen viime viikkoina ja päivinä käyty erittäin vilkasta keskustelua huonon sisäilman aiheuttamista haitoista. Etenkin julkisten rakennusten, kuten koulujen, päiväkotien ja sairaaloiden kunto, niissä yleisesti esiintyvät kosteusvauriot ja tästä aiheutuneet homeongelmat ovat olleet esillä lähes päivittäin. TV:stä olemme voineet seurata ns. homeloukkuun jääneiden perheiden asumiseen liittyvää ahdinkoa ja siitä selviytymistä. Sisäilmaongelmilla voikin pahimmillaan olla merkittäviä terveydellisiä, taloudellisia ja sosiaalisia seurauksia.

Ongelmilta ei ole välttytty myöskään Helsingissä, jossa pelkästään peruskouluja on noin 200 ja päivähoitotiloja noin 860, paljon toimistorakennuksia, sairaaloita, muita työpaikkoja ja asuntoja. Tuorein mittava ongelmakohde, jota on puitu myös julkisuudessa, on Laajasalon ala-asteen koulu ja sen kosteus- ja homeongelmat. Tapaus on valitettavan tyypillinen esimerkki siitä, kuinka hitaasti järjestelmä toimii silloin, kun kosteusvauriot ovat piilossa rakenteiden sisällä ja päälle päin näkyviä, helposti havaittavia kosteusvaurioita on vähän tai ei lainkaan.

Lähes ainoa syy epäillä sisäilman laatua tässä tapauksessa, niin kuin monessa vastaavanlaisessa tapauksessa, oli koulun joidenkin oppilaiden oireilu. Sisäilmanäytteet, joiden tutkimiseen lopulta päädyttiin oireilun vuoksi, osoittivat, että rakennuksessa on

piilevä homelähde. Useinhan käy niin, että sisäilmanäytteistä ongelmaa ei saada selville. Vasta näytetulosten jälkeen Laajasalon koulun rakenteita ryhdyttiin tutkimaan tarkemmin. Jälkiviisaina voimme todeta, että oireiden ilmaantuessa oltiin jo valitettavasti myöhässä. Voimme myös kysyä, olisiko koulun rakenteet pitänyt tutkia perusteellisesti jo paljon aikaisemmin? Olisiko tiettyjen arkkitehtonisten ratkaisujen, esimerkiksi rakennuksen räystäättömyyden, pitänyt herättää epäily siitä, että seinä- ja ikkunarakenteissa voisi olla kosteusvaurioita?

Pääosa Laajasalon ala-asteen oppilaista on nyt siirretty toiselle puolelle kaupunkia hyviin koulutiloihin. Syksyllä koulutyö jatkuu oman koulun piha-alueelle sijoitettavissa tilapäisissä viipalerakennuksissa siihen asti, kunnes korjaustyöt on saatu päätökseen. Osa oppilaista varmaan kokee muutoksen jännittävänä ja koulunkäyntiin lisäväriä tuovana, mutta vanhemmat ja opettajat voivat ajatella asiasta hieman toisin. Joka tapauksessa hankala tilanne on koetettu ratkaista parhaalla mahdollisella tavalla.

Kosteusvaurioiden ennalta ehkäisy ja jo todettujen vaurioiden korjaaminen viipymättä, samoin kuin esimerkiksi ilmanvaihtolaitteiston toimivuudesta ja puhtaudesta huolehtiminen kuuluvat normaaliin kiinteistöjen kunnossapitoon ja huoltoon. Kyse onkin siitä, millä keinoilla tämä käytännössä saadaan toimimaan. Vuodesta 2000 lähtien uusia rakennuksia koskeva pakollinen huoltokirja oikein käytettynä on hyvä apuväline tähän tarkoitukseen, mutta myös tätä vanhemmissa rakennuksissa kunnossapidon pitäisi olla järjestelmällistä.

Kyse on myös aina rahasta. Rakennusten suunnitelmallinen kunnossapito siten, että ongelmien synty voidaan ennakolta estää, maksaa itsensä takaisin, samoin kuin useimmissa rakennuksissa jossain elinkaaren vaiheessa syntyvien vikojen korjaaminen viivyttämättä ja perusteellisesti.

Julkisten rakennusten ohella myös asuntojen sisäilmaongelmat ovat hyvin tavallisia. Terveyshaittojen aiheuttajana kosteus- ja homeongelmat ovat tavallisin syy, mutta myös ilmanvaihdon puutteet, materiaalipäästöt ja erilaiset hajuongelmat - etenkin asuntoon tunkeutuva tupakansavu - ovat yleisiä. Valtaosa ongelmista hoituu kiinteistönomistajien ja asukkaiden omin toimenpitein, eikä viranomaisapua enää onneksi tarvita jokaisen kattovuodon tai kylpyhuoneen kosteusongelman selvittelyyn. Osa tapauksista päättyy kuitenkin myös kuntien terveydensuojeluviranomaisten tutkittavaksi, Helsingissä ympäristökeskukselle. Monessa kunnassa, mukaan lukien Helsinki, ympäristö- tai terveystarkastajan tarkastusta joutuu tällä hetkellä odottamaan useita kuukausia. Pitkää odottelua ei voida pitää asukkaiden kannalta kohtuullisena. Kun tapaukset usein lisäksi ovat riitaisia ja siten entistä vaikeampia ratkaista,

asian käsittely pitkittyy tarpeettomasti, ja terveyshaittaa aiheuttavan sisäilmaongelman korjaus viivästyy.

Helsingin kaupunki tekee omalta osaltaan parhaansa sisäilmaongelmien selvittämiseksi ja korjaamiseksi. Tuoreimpana esimerkkinä on vastikään perustettu kaupungin sisäilmaryhmä, johon on koottu sisäilma-asiantuntijoita eri hallintokunnista. Ryhmän tehtävänä on kehittää yhteisiä toimintatapoja, tutkimusmenetelmiä ja työnjakoa sisäilmaongelmien käsittelyssä kaupungin hallinnossa ja kehittää sisäilmaongelmien ratkaisuprosesseja. Ryhmä myös ohjaa ja valvoo konsulttien toimintaa sisäilmaongelmien selvittelyssä ja mm. ohjeistaa korjaustöiden suorittamista homeongelmakohteissa. Ryhmän tehtävänä on myös järjestää alaan liittyvää koulutusta ja tiedottamista. Työryhmän työ on lähtenyt vilkkaasti käyntiin, ja sille onkin syytä toivottaa mitä parhainta menestystä haasteellisella työsaralla.

Suomalaisen rakentamisen laatua on arvosteltu viime vuosina varsin kiivaasti. Laadun heikkenemisestä on syytetty milloin lainsäädäntöä ja rakentamisen valvontaa, milloin rakentamisen pilkkoutumista lukuisiin aliurakoihin ja siitä johtuvaa kokonaisuusien hallinnan puutetta tai sitten liian tiukaksi laadittuja rakentamisen aikatauluja. Luetteloa voisi jatkaa pitempäänkin. Rakentaminen tulee aina sekä suunnittelun että toteuttamisen osalta olemaan monen asiantuntijan yhteistyötä. Tässä työssä tulisi olla nykyistä enemmän sisäilma-asiantuntijoita hyvän sisäilman laadun varmistamiseksi. Hyvän sisäilman pitäisi kaikissa rakennushankkeissa olla tasavertainen tavoite muiden tavoitteiden joukossa. Tietoa tämän tavoitteen saavuttamiseksi on jo nyt riittävästi, kyse on sen soveltamisesta käytäntöön. Tietoa on tuottanut kansainvälisesti korkeatasoinen ja monipuolinen suomalainen sisäilmatutkimus, josta myös tämänvuotinen sisäilmastoseminaari on osoituksena.